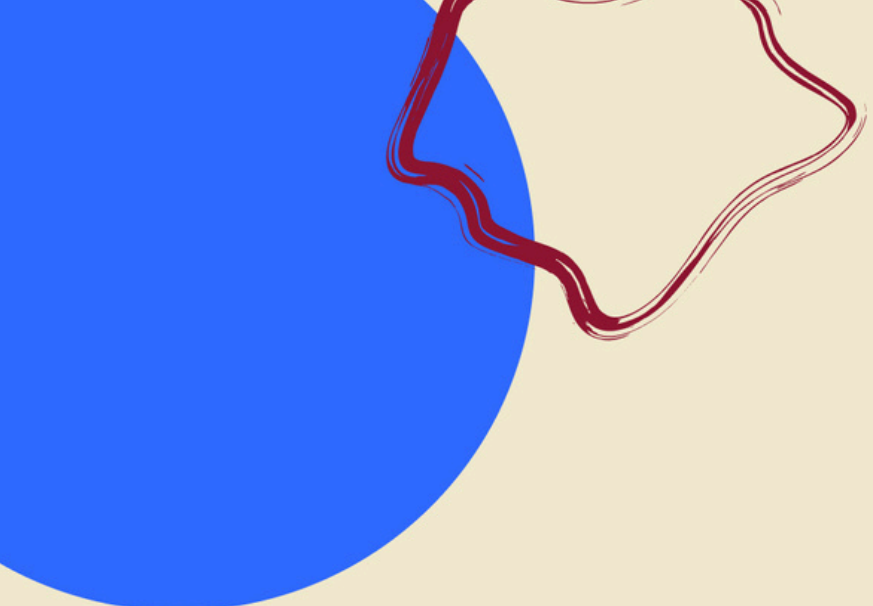

DJES

DANISH JOURNAL OF EDUCATION STUDIES

GOD INSPIRATION PÅ ET SPINKELT GRUNDLAG

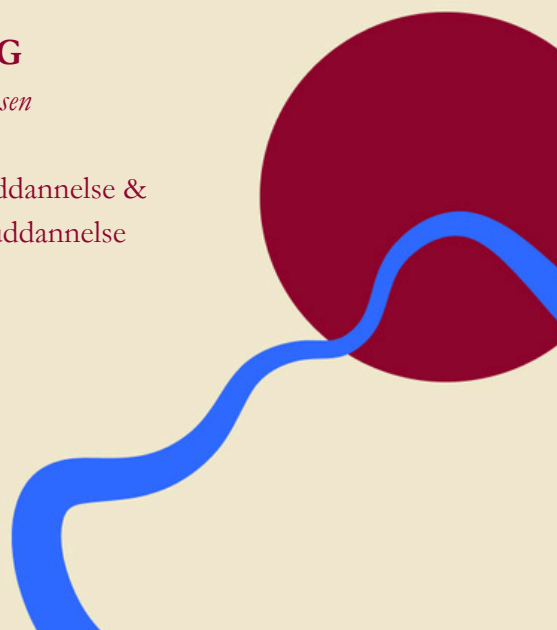
En anmeldelse af "Co-teaching og psykologisk tryghed" af Micki Sonne Kaa Sunesen

Mads Dahlstrøm, Adjunkt, VIA University College, Efter- og Videreuddannelse &
Tobias Kidde Skov, Lektor, VIA University College, Efter- og Videreuddannelse

BOGANMELDELSE (IKKE FAGFÆLLEBEDØMT)

September 2025

PUBLICERET ONLINE

Kolofon

Redaktion

Miriam Madsen (chefredaktør), Maria Louise Larsen Hedegaard, Kim Holflod, Karina Kiær, Bea Møller Schmidt, Julie Reng Andersen, Katrine Mygind Bach & Simon Langkjær

Nummer

Årgang 3, nr. 1/2025, publiceret forløbende

Artikeltype

Boganmeldelse (ikke fagfællebedømt)

Adresse

Afdeling for Uddannelsesvidenskab

DPU, Aarhus Universitet

Tuborgvej 1642400 København NV:

djes@edu.au.dk

<https://tidsskrift.dk/tidsskriftforuddannelsesvidens/index>

ISSN: N/A

Visuel identitet

Puk Dam Sørensen

This work is licensed under a Creative Commons

Attribution 4.0 International License

God inspiration på et spinkelt grundlag

En anmeldelse af ”Co-teaching og psykologisk tryghed” af Micki Sonne Kaa Sunesen

Mads Dahlstrøm, Adjunkt, VIA University College, Efter- og Videreuddannelse &
Tobias Kidde Skov, Lektor, VIA University College, Efter- og Videreuddannelse

Keywords: Co-teaching, psykologisk tryghed, udvikling

Bogens opbygning

Bogen ”Co-teaching og psykologisk tryghed” (Sunesen, 2023c), er et forsøg på at vise, hvordan psykologisk tryghed kan være med til at styrke indsætterne omkring co-teaching, hvis det i folkeskolen skal lykkes at styrke det fælles professionelle arbejde med at forberede, udføre og evaluere aktiviteter i og omkring undervisningen. Bogen er interessant, idet både co-teaching og psykologisk tryghed som begreber og metoder er begyndt at få gennemslagskraft. Særligt har Direktør for Nordic Learning, ph.d., Micki Sonne Kaa Sunesen, skrevet en del om co-teaching. På tværs af uddannelsesniveauer har vi selv kunnet se, hvordan begreberne bliver talt om og forsøgt implementeret i blandt andet grundskoler og på erhvervsuddannelser. Bogen er opbygget i ni kapitler som gennem relevante tematikker viser, hvordan samarbejde om co-teaching kan lykkes både mellem lærer og lærer, men også på tværs af skolen med inddragelse af pædagoger, vejledere og ledere. Tematikkerne er vigtige for både lærere, pædagoger, vejledere og ledere, når det handler om samarbejde, og bogen indeholder kapitler, som beskæftiger sig med planlægning af undervisning og organisatorisk forankring på vejleder og lederniveau, ligesom der er originale og kreative forslag til spilfacetteret evaluering af undervisning, samt inspiration til pædagogiske observationer og refleksive samtaler. Alt dette med inddragelsen af psykologisk tryghed for at vise, at denne tryghed spiller en afgørende rolle, når professionelle skal samarbejde om co-teaching.

Bogen er målrettet praktikere i og omkring skolen og bringer forskning om co-teaching og psykologisk tryghed sammen. Med et forskningsbaseret grundlag introducerer hvert kapitel konkrete værktøjer og strategier til arbejdet med begreberne i praksis. Det være sig idéudvikling, observationer eller refleksive samtaler, som alle er beskrevet og illustreret som enkelte aktiviteter, som det vurderes, at praktikere relativt enkelt kan komme i gang med. Bogen bidrager altså med konkrete forslag til at komme i gang med co-teaching på en psykologisk tryk måde.

Bogen fremstår veldisponeret, og der er meget indhold at hente for underviserteams og vejledere, som skal i gang med co-teaching som en vej til at udvikle teamsamarbejdet. Som eksempel kan nævnes bogens kapitel 7, der sætter fokus på vejlederens arbejde. Heri beskrives det, hvordan vejledere med co-teaching som udgangspunkt kan arbejde med at understøtte læring ud fra fire forskellige vejlederpositioner. Disse positioner giver et fint indblik i, hvordan man som vejleder kan placere sig forskellige steder ud fra et skøn om behov og muligheder i det specifikke samarbejde. Herudover

beskrives hvilke kompetencer vejlederen skal besidde, samt hvordan denne kan arbejde med at skabe psykologisk trygge vejledningsforløb. På den måde giver kapitlet et afsæt for at starte vejledning med co-teaching op i samarbejdet med et lærerteam, ligesom det også er et relevant kapitel at bringe med videre ind i en uddannelsessammenhæng. Dette til trods har bogen også konkrete udfordringer, som handler om bogens upræcise brug af kilder og slørede præcision i fremstilling af forfatterens egen forskning. Dette gør bogen velegnet som et undervisningseksempel på, hvor væsentligt det er at være kritisk omkring egen referencehåndtering, forskningsmæssige kvalitet og validitet, især hvis man vil have sine budskaber klart igennem.

Problematikker og validitet

Hvis man skal tage forfatteren på ordet omkring bogens forskningsbaserede grundlag i co-teaching og ikke kun dykke ned i den store værktøjskasse med aktiviteter, opgaver og øvelser, lader det til at gå galt allerede på side 20. Her vises en graf som umiddelbart indeholder flere fejl. For det første er der i grafen ikke en samlet procentsats på 100 og tallene i grafen stemmer ikke overens med de tal, som forfatteren uddyber nedenunder. Derudover præsenteres data i grafen som at være indsamlet i 14 kontekster, men i teksten ovenover er *kontekster* ændret til *skoler*. Tallene er altså forkerte et af stederne, og respondenterne kan ikke både komme fra det mere abstrakte begreb, kontekster, og samtidig det mere konkrete begreb, skoler. Der er heldigvis en henvisning til hvor grafen stammer fra, Andersen & Sunesen 2023, men hvor den i litteraturhenvisningen står med ombyttede fornavne. Her findes figuren, men der er ingen yderligere referencer. Figuren findes også i henvisningen, Sunesen, 2023f¹, men her indgår andre tal og samme antal respondenter. Efter nogen forvirring ledes vi ud på lidt af en referenceudforskning blandt de 17 selvreferencer, der er i bogen. Allerede på s. 22 går det igen delvist galt, da der mangler en reference til den graf, som bliver præsenteret. På side 27 præsenteres otte kendetegn ved det lærende makkerskab, som er opstillet efter, hvad 330 respondenter har svaret er det vigtigste for at et makkerskab fungerer godt (graf s. 29). Skemaet henviser til Sunesen, 2023a, og hvis man dykker ned i denne reference, er rækkefølgen på de otte kendetegn pludselig en anden, selvom referencen er opbygget efter, hvad der er det vigtigste kendetegn. Og selv i referencen lader der til at være fejl i rangeringen af svar. Vi taler ikke om det samme datasæt, selvom der bliver refereret til det, for tallene er forskellige. Hvis man i stedet holder sig til grafen i bogen (s. 29), så passer besvarelsene her med skemaet og de otte kendetegn, men der er i grafen kun 97,89 % besvarelse, uden at det kan læses hvorfor. Ovenstående forvirring gør det svært at opklare, hvordan forskningen er blevet til. I referencen Sunesen, 2023b, løftes lidt af sløret, da vi kan læse at deltagerne, som har besvaret (nogle af) spørgeskemaundersøgelserne, har været på kursus hos forfatteren i netop co-teaching. Med den viden in mente er det ikke nødvendigvis så underligt, at kun 0,67 % af 310 respondenter (graf, s. 22) har svaret, at de ikke ser co-teaching have en positiv betydning for elevernes faglige, sociale eller personlige udbytte. Men igen, vi ved ikke hvor forskningen kommer fra. Samtidig må man også sætte spørgsmålstegn ved validiteten af spørgsmålene i nogle af de undersøgelser, som forfatteren henviser til. Når forfatteren spørger sine respondenter til de vigtigste værdier for et godt makkerskab og derpå samler værdier som *god stemning*, *tillid* og *tryghed* i samme svarmulighed, så er det ikke så underligt, at respondenterne vægter tre så positivt ladede og sammenhængende begreber højt. For hvem ville ikke vægte god stemning, tillid og tryghed højt? Det

[1] For overskuelighedens skyld har vi her bibeholdt referencens oprindelige nummerering, så den er let selv at slå op i bogen

bliver således let for respondenterne at se sig ind i den svarmulighed, hvilket sandsynligvis er grunden til at denne kategori scorer så højt. I det mindste burde det angives som værende en udslagsgivende faktor, men igen, vi kan som læsere ikke gennemskue, hvor forskningen er publiceret.

Uklar referencehåndtering

Men det er ikke kun forfatterens egen forskning, der er problemer med at referere korrekt til. Forfatteren har gennem bogen store problemer med helt generelt at referere korrekt, og samtidig virker nogle af referencerne påtagede. På side 33 refererer forfatteren til tidligere Lektor på RUC, Rasmus Willig, med referencen Willig 2006, som ikke findes i litteraturhenvisningerne, men som sandsynligvis er forordet til den tyske sociolog Axel Honneths bog, som refereres på samme side. Det kan dog være svært at tage en reference til Rasmus Willig seriøst i sammenhængen hvori den bringes, da en stor del af Willigs forskningsarbejde har handlet om at påvise offentligt ansattes til stadighed svære arbejdsvilkår og problemer med umyndiggørelse og afvæbning af deres kritik (Willig, 2009, 2016). Hvis co-teaching indtil videre er noget på et nationalt plan, så er det kommunale konceptforståelser bestilt oppefra til implementering i skolen, uden at personalet nødvendigvis selv har bedt om det eller har mulighed for at sætte spørgsmålstejn ved det. Så at referere til Willig virker modsætningsfyldt i forhold til, hvad forfatteren i øvrigt argumenterer for og selv bruges til i kommunale sammenhænge. Referenceproblematikken ses også i en reference til Lene Tanggaards forståelse af materialers modstand i arbejdet med kreativitet (s. 62); en forståelse hun benytter sig af i forbindelse med kreativitet i en skolemæssig sammenhæng. Kigger vi imidlertid referencen igennem, nævner Tanggaard rigtigt nok materialers modstand, men forståelsen er én af tre faktorer der *ikke* kan stå alene, når der arbejdes med kreativitet (Tanggaard, 2010). Og det er ikke kreativitet forfatteren argumenterer for, men idéudvikling, som kan siges at være relateret, men ikke det samme. At bruge Tanggaard-referencen får karakter af, at forfatteren udvælger selektivt og *cherry picker* litteratur, uden at sikre sig at argumentationen eller sammenhængen holder.

Helt generelt er der store udfordringer med henvisningerne i bogen. Alrø, Billund og Nørgård, 2018, som behandles på side 65, findes ikke i litteraturhenvisningerne. Det samme gælder for Aarkrog og Wahlgren, 2004, der behandles på side 84, og von Oettingen, 2002, der refereres til på side 101. På side 127 er der en reference til Andersen 2021, hvori referencen selv skulle referere til en bog, som er skrevet to år senere. Alt dette kan muligvis og til en vis grad betragtes som sjusk og en lettere lemfældig omgang med redigering, referencer og litteraturhenvisninger, hvis ikke det samtidig var tilfældet, at forfatteren selv har skrevet en bog om undersøgelser og videnskabsteori (Sunesen, 2020), og i en artikel om interviews i aktionsforskning selv understreger vigtigheden af at have korrekte referencer ved brugen af APA-standarden (Sunesen, 2019; 110). Det må derfor påpeges, at hvis man ønsker at skrive en bog, som skal understøttes af eller direkte baseres på forskning, så skal der være styr på de basale forskningsprincipper, herunder at referencer skal fremstå klare og tydelige for læseren og at det skal være muligt at slå dem op relativt nemt. Intet af dette er her muligt. Bogen står derfor på et skrøbeligt fundament. For skal man tro på de ellers fine, gode og inspirerende værktøjer til at komme i gang med co-teaching og samarbejde, som bogen helt bestemt indeholder, når nu man ikke kan stole på de referencer som forfatteren henviser til?

Man bør læse bogen på dens egne præmisser. Derfor må læserne af bogen overveje, hvordan og om de køber ind på forfatterens arbejde med co-teaching og psykologisk tryghed. Når første sætning i indledningen handler om, hvor meget forskning man har bedrevet på området, følger også et ansvar for at kunne redegøre og argumentere klart og tydeligt for sine pointer. Dette er ikke lykkedes med denne bog og det bør give stof til eftertanke i kommuner og på skoler, men især hos forfatteren selv og hos forlaget.

Bogens anvendelse

Denne type bøger skriver sig ind i en uddannelseshistorie om koncepter og udviklingsarbejde i og omkring skolen. Historikken bygger på en præmis om, at udvikling i sig selv er godt. Det er denne præmis, bogen læner sig op ad, når forfatteren i indledningen skriver, at ”de professionelle lærer ER skolens udvikling” (s.13). På den måde kan man argumentere for, at bogen skriver sig ind i rækken af bøger på skoleområdet, der fokuserer på læring og en generel psykologisering af skolen, hvor optimering og præstation er i fokus. Man kan spørge, om præstationskrav og krav om udvikling er det rette afsæt, når man, som bogens titel lover, vil understøtte psykologisk tryghed? I bogens indledning kan man læse, at bogen henvender sig til ”hvem som helst, som søger inspirationen” (s.14). Måletter bogen sig som inspiration for lærere eller bliver den brugt som obligatorisk læsning i et kommunalt projekt? Ifølge forfatteren kan det være begge dele. Problemet opstår, hvis den, som i det sidstnævnte tilfælde, bruges som led i en argumentation for større kommunale skoleudviklingsprojekter, når bogen har så problematisk en omgang med forskning og læsning af andet litteratur. I dette tilfælde vil store kommunale udviklingsprojekter i bedste fald bygge på problematiske betragtninger og udledninger – og i værste fald fejlagtige slutninger.

I kommunale projekter er det ikke nødvendigvis skolerne selv eller lærerne, der beslutter at arbejde med nye koncepter og tilgange (se f.eks., Stanek, 2022). Her må lærerne ifølge forfatteren acceptere co-teaching, på trods af at de ikke nødvendigvis kan se sig selv i udviklingsarbejdet og derigennem har modstand mod dette arbejde. Det er vigtigt at skolen arbejder med at gear sin organisation frem mod beslutningen om at arbejde med co-teaching, ”for at modvirke en eventuel forestilling om, at al udvikling starter og slutter ved karakteren af det følelsesmæssige klima i de professionelle relationer” (s.121), skriver Sunesen. Vi har altså på den ene side en bog, der ønsker at understøtte det professionelle samarbejde om co-teaching med psykologisk tryghed, og på den anden side en bog, der betvivler betydningen af det følelsesmæssige klima for denne type af udviklingsindsats. Dette er endnu et eksempel på, hvordan meningen fremstår utydelig eller hvordan pointen forsøges underbygget af referencer, der er taget ud af kontekst. Spørgsmålet er: Kan man stole på bogens argumentation med så mange uklarheder? Dette må være op til den enkelte læser at vurdere.

Referencer

- Andersen, F. Ø. & Sunesen, M. S. K.** (2023). Co-teaching og teamflow. *Kognition og pædagogik*, 33(129), 66-76.
- Stanek, H.** (2022, 29. april): Aalborg satser stort på co-teaching. *Folkeskolen*. <https://www.folkeskolen.dk/aalborg-satser-stort-paa-co-teaching/>
- Sunesen, M. S. K.** (2019). *Interview i aktionsforskning i: Sunesen, M. S. K. (red.) Aktionsforskning - Indefra og udefra*. Dafolo. e-bogsudgaven
- Sunesen, M.S.K** (2020). *Sådan laver du undersøgelser – Videnskabsteori, metode og analyse*. Hans Reitzels Forlag
- Sunesen, M.S.K.** (2023a). Co-teaching og professionel læring i den inkluderende skole. I Søndberg, A., Agergaard, K., Rabøl Hansen, H., & Rasmussen, T. (red.). (2023). *Fællesskabende didaktikker* (s. 84-96). KvaN.
- Sunesen, M.S.K.** (2023b). Co-teaching, transfer og praksislæring. *Kognition og pædagogik*, 33 (127).
- Sunesen, M.S.K.** (2023c). *Co-teaching og psykologisk tryghed*. Dafolo.
- Sunesen, M.S.K.** (2023f). Co-teaching og psykologisk tryghed. *Specialpædagogik - Tidsskrift for specialpædagogik og inklusion*, 43 (2), 4-20.
- Tanggaard, L.** (2010). *Fornyelsens kunst. At skabe kreativitet i skolen*. Akademisk Forlag.
- Willig, R.** (2009). *Umyndiggørelse*. Hans Reitzels Forlag
- Willig, R.** (2016). *Afvæbnet kritik*. Hans Reitzels Forlag

